

La Geografia als nous currículums d'educació bàsica i de batxillerat

Jordi Royo Climent

Durant el període d'aquesta crònica s'han produït diversos canvis importants en els models educatius catalans i espanyols, en els quals la Societat Catalana de Geografia (SCG) ha tingut un paper actiu i rellevant pel que fa a la redacció dels textos dels decrets d'educació bàsica i de batxillerat, així com a les al·legacions al projecte de real decret del batxillerat, aportades al ministeri d'educació juntament amb altres entitats geogràfiques espanyoles.

Els darrers anys, des de la vocalia quarta de la Junta de Govern de la Societat s'han organitzat alguns actes per debatre i repensar el paper de la Geografia a les aules i als nous currículums. El que va tenir lloc al març del 2021 s'enfocà a *La geografia a l'educació secundària. Currículums inspiradors de diferents països del món i el cas de Catalunya*. En aquella taula rodona hi van participar Péter Bagoly-Simó (Universitat Humboldt de Berlín), Valerià Paül, (Universitat de Santiago de Compostel·la i vocal de la SCG) i Sonia Ruiz Conesa (geògrafa i directora de l'Institut Cubelles), i va ser moderada per Jordi Royo (professor de l'Institut Pau Claris de Barcelona i vocal de la SCG). De la taula rodona en resultà el text de Sonia Ruiz Conesa *L'educació geogràfica al currículum de secundària a Catalunya: interculturalitat, sostenibilitat i justícia social*, publicat al número 91-92 de la revista *Treballs de la SCG*.

Tanmateix, el principal fet que ha propiciat que aquest any hagi estat especialment rellevant fou la implantació de la Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOMLOE), que afecta tots els nivells d'educació no universitària. Aprovada a finals de l'any 2020 i d'aplicació a Espanya, establia que es començaria a aplicar el curs 2022-23 i que havia d'estar totalment desplegada per al curs 2023-24. Aquest procés inclou la concreció per a cada comunitat autònoma. Si a la major part els decrets autonòmics no han afegit res de substancial al text de la LOMLOE, en el cas de Catalunya el Departament d'Educació de la Generalitat va apostar per modificar (o *deixar fer* als tècnics) en gran manera i, en algun cas, capgirar (com veurem per a la Geografia) el contingut de la llei orgànica. L'altre factor que ha convertit el paper de la SCG en cabdal té un origen més casual: Jordi Royo Climent, aleshores vocal de la Junta de Govern, va rebre l'encàrrec del Servei de Currículum de Secundària i Batxillerat, del Departament d'Educació, de participar en la redacció dels decrets catalans d'educació bàsica i batxillerat. Considerant l'interès que la SCG ha mostrat en matèria d'educació, es van compartir al si de la Junta de Govern les propostes de currículums, de manera que en sortiren noves aportacions que van permetre enriquir els textos. En aquest punt, cal clarificar el perquè d'aquest procediment poc planificat i ràpid. Si a finals de setembre del 2021 s'establien els equips de

redacció dels decrets catalans, abans d'acabar l'any ja es donaven els textos per tancats, per passar a les següents fases: valoracions d'altres experts i procés d'allegacions del professorat de secundària. En efecte, el nou currículum s'estava fent amb pressa, per publicar-lo, a tot tardar, la primavera del 2022. Fet i fet, finalment no es publicà fins al setembre de 2022... amb el curs ja començat!

Els decrets resultants es poden consultar al DOGC i a diverses pàgines web. Nogensmenys, per valorar el canvi i evolució dels textos i les aportacions de la

Real Decreto 243/2022, de 5 de abril, por el que se establecen la ordenación y las enseñanzas mínimas del Bachillerato	Decret 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxillerat
<p>España, Europa y la globalización</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. España: localización y situación geográfica en el mundo a través de mapas de relieve, bioclimáticos y políticos. Posición relativa de España en el mundo según diferentes indicadores socioeconómicos. Geoposicionamiento y dispositivos móviles. 2. España en el mundo. España ante la globalización: amenazas y oportunidades. Contexto geopolítico mundial y participación en organismos internacionales. Cooperación internacional y misiones en el exterior. Diagnóstico de los compromisos con los Objetivos de Desarrollo Sostenible. 3. España en Europa: localización de países y aspectos naturales. La Unión Europea en la actualidad: su influencia en situaciones cotidianas. Análisis de desequilibrios territoriales y políticas de cohesión a través del uso de mapas y de indicadores socioeconómicos. 4. Organización administrativa de España. El estudio de los desequilibrios territoriales nacionales y autonómicos. Utilidad del Atlas Nacional de España y de los indicadores socioeconómicos oficiales. Gestión y ordenación del territorio: el debate sobre las políticas de cohesión y desarrollo regional. Situación actual y proyecciones del estado del bienestar. 	<p>Catalunya i Espanya a Europa i al món</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Localització i situació geogràfica de Catalunya i Espanya al món mitjançant mapes de relleu, bioclimàtics i polítics i mitjançant tècniques de geoposicionament. Comparació de la posició relativa d'Espanya al món en diferents indicadors socioeconòmics. 2. Identificació de les transformacions i dels desequilibris d'un món globalitzat, desigual i en canvi constant, localitzant i caracteritzant els centres de poder i les grans àrees socioeconòmiques i geopolítiques mundials. Distinció de les seves causes i conseqüències. Amenaces i oportunitats per a Catalunya i Espanya. Valoració del comerç just. 3. Valoració de les intervencions de les institucions internacionals en la presa de decisions polítiques, econòmiques i socials, així com de la cooperació internacional. Diagnòstic dels compromisos amb els objectius de desenvolupament sostenible. 4. Anàlisi de la posició d'Espanya dins la Unió Europea: diversitat de medis, països i paisatges. De la construcció de la Unió Europea en l'actualitat: la seva influència en situacions quotidianes. Desequilibris territorials i polítiques de cohesió mitjançant mapes i indicadors socioeconòmics de l'Europa de les regions. 5. Valoració de l'organització administrativa a l'Estat espanyol. Distinció i valoració de la diversitat de competències territorials de les administracions. Caracterització de Catalunya com a nació i com a comunitat autònoma. Debat raonat de l'encaix entre Catalunya i Espanya. Comparació de diferents models organitzatius: de la centralització a la descentralització. 6. Estudi de la diversitat i la cohesió territorial en els àmbits català i espanyol. Coneixement dels principals plans territorials de Catalunya: debat sobre les polítiques de cohesió i de desenvolupament regional. Debat sobre el futur de l'estat del benestar.

SCG, convé posar algun exemple. Dins l'arquitectura del currículum de batxillerat, el component que va permetre realitzar millors adaptacions a allò que consideràvem que l'alumnat necessitaria va ser el conjunt de *sabers*, els quals es podrien definir com els coneixements, destreses, valors i actituds que són necessaris per a l'assoliment de les competències geogràfiques. A continuació es mostra una taula comparativa entre un bloc de sabers (al Reial decret espanyol n'hi ha tres, al Decret català n'hi ha quatre) dels dos documents legals, l'espanyol i el català.

Una altra implicació de la SCG amb els nous currículums fou coordinada amb entitats geogràfiques espanyoles. Conjuntament amb l'Asociación Española de Geografía, el Colegio de Geógrafos i la Real Sociedad Geográfica, durant el mes de desembre del 2021 la Societat va participar en la redacció d'una aportació per al projecte de Reial Decret de desplegament de la LOMLOE. El document, publicat a la pàgina web de la Societat, va ser enviat al Ministeri espanyol d'Educació i formació professional el desembre del 2021. L'escrit proposa una matèria a batxillerat amb el nom de *Societat i territori sostenibles*, impartida per professorat de Geografia i Història, per a totes les modalitats, ja que la matèria de Geografia només es cursa a la modalitat d'Humanitats i Ciències Socials. L'assignatura abordaria temàtiques com la globalització i els problemes del món actual, el medi ambient i la sostenibilitat, i oferiria eines d'anàlisi espacial i tecnologies d'informació geogràfica. Una altra demanda del text és repensar i modificar les ponderacions que fixen les universitats per a la matèria de Geografia a la fase específica de les Proves d'Accés a la Universitat (PAU). En molts casos, l'alumnat està molt poc incentivat a presentar-se a la prova de Geografia (i, per tant, a cursar-la). D'altra banda, es proposa que a la matèria d'Història del Món Contemporani de primer de batxillerat, dins del bloc *Reptes del món actual*, se segueixi una lògica espacial per donar més rellevància a l'enfocament geogràfic. Per últim, el document aporta un seguit d'al·legacions sobre competències clau i específiques, criteris d'avaluació i sabers. Aquest darrer punt, tot i donar-hi suport, cal remarcar que no afecta Catalunya, a causa de la transformació del Decret del currículum, com s'ha narrat més amunt.

A tall d'avançament de futures cròniques, i per tancar l'actual, en paral·lel al nou currículum de batxillerat també s'han anat difonent models de proves competencials, que haurien d'inspirar les futures PAU. El model de Geografia, centrat en tres eixos (tractament de la informació, resolució de problemes i posicionament crític) també ha tingut les aportacions i suggeriments de la SCG abans de ser publicat.